

Javaslat a Nagylózi Települési Értéktárba történő felvételre

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. *A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:*

Nagylózs Község Önkormányzata

2. *A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:*

Név: Szigeti Éva polgármester

Levelezés cím: 9482 Nagylózs, Vörösmarty u. 31./A

Telefonszám: 06- 30/387-21-26

E-mail cím: polgarmester@nagylozs.hu

II.

A TELEPÜLÉSI ÉRTÉK ADATAI

1. *A települési érték megnevezése:*

Nagylózs, Viczay-Solymosy kastély

2. *A települési érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:*

kulturális örökség, turisztika

3. *A települési érték fellelhetőségének helye:*

- Nagylózs, Zrínyi u. 2.

4. *Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik*

X települési tájegységi megyei külhoni magyarság

5. *A települési érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:*

A Nagylózson található, ma Időskorúak Otthonának helyet adó kastély egykor Árpád-kori vár volt.

A Nagylózszt hosszú időn keresztül birtokló gróf Viczay család őse, az Osl nemzetségből származó (II.) Beled 1277-ben birtokcsere révén lett a helység földesura. A Viczay család, valamint az Osl nemzetség egy másik ága, a Loósy família 1355. május 31-én - a vasvári káptalan előtt - felosztotta a családi

birtokokat.

A mai kastély helyén már a korábbi századokban is egy kastély állt, amelynek a magja már a középkorban kialakult, amint ezt a szemtanúk az épület 1880-as lebontásánál a többrendbeli égésnyomokra és a többféle felhasznált téglára alapozva megfigyelték.

Amikor 1437-ben Loósy Gáspár halálával kihalt a Loósy família, a család birtokai a Viczayakra szálltak. A régi kastélyban lakó Viczayak 1645-ben (I.) Ádám és gyermekei, (III.) János, Margit és Orsolya révén magyar bárói nyertek, majd 1723-ban Jób személyében magyar grófi rangot kaptak. Viczay Jób gyermekei 1772-ben osztották fel maguk között a birtokaikat, ekkor a nagy(lózszi), a hédervári és az iregi uradalmakat és kastélyokat (III.) Mihály gróf kapta meg.

Viczay (III.) Mihály 1776-os halála után fia, Viczay (IV.) Mihály lett (Nagy)Lózs földesura. Az 1786-ban kiadott Korabinsky-lexikon is megemlékezett a régi kastélyról, amelyet a gróf nem sokkal korábban újjátartott fel. A földesúr 1831-es halála után fia, Viczay Ferenc volt a helység birtokosa, majd 1836-os halála után három fia közül Viczay Héder örökölte (Nagy) Lózsst. Héder gróf volt a família utolsó férfitagja, reformpolitikusként az 1832-36-os országgyűlésen a főrendiházi ellenzék egyik vezetőjének számított, majd 1848-ban ő lett a Sopron vármegyei nemzetőrség megszervezője és parancsnoka. A kiegyezés után, 1868-tól Győr vármegye főispáni posztját töltötte be a földbirtokos.

Mivel a Viczay família a XIX. század elejétől kezdve fokozatosan eladósodott, Viczay Héder 1869 őszén egy levelet intézett Solymosy (I.) Lászlóhoz: "Kedves öcsém, mint tudod, a Viczay család utolsó tagja vagyok, s velem kihál a család. Törvényes örököseim már alig várják, hogy szeretett lózszi birtokomra kezüket rátegyék, s tán túl is adjanak rajta mielőbb. Ezt nehezen viselném el. Én ismerlek édes Öcsém, hogy egyszerű származású vagy, végtelen szorgalmas és hozzáértő jeles gazda, s tudom, hogy Te ki megbecsüled a földet, szeretett birtokomat megbecsüled, s felvirágoztatod, s ezért jelen soraimmal felajánlom megvételre". A hagyomány szerint Solymosy már másnap vitte is a birtok vételárát Viczayhoz, aki a (nagy)lózszi uradalom és a régi kastély eladása után végleg átköltözött a hédervári kastélyba. (A feljegyzések szerint a birtok átadását-átvételét megnehezítette, hogy Viczay régi tisztartói a majorokból több értéket eltüntettek a szerződés megkötése után.)

Solymosy (I.) László 1880-ban az alapjaiig lebontatta a régi kastélyt, és az alapok egy részének a felhasználásával 1881-ben a felépíttette a ma is álló historizáló stílusú, döntően neoreneszánsz formaelemeket tartalmazó kastélyt. Az építkezés munkálatait Handler Nándor soproni építész vezette. A földszinten boltozatos helyiségeket építettek, az emeleten magas, tágas termeket alakítottak ki. (Arra vonatkozóan, hogy esetleg a régi kastély falainak egy része be van-e építve az új rezidencia falaiba, csak falkutatás adhatna választ.) A kastély építőanyagának egy része - és például a parkettája - a galánthai herceg Esterházy család Fertőszentmiklós határában álló - akkoriban Solymosy bérletében lévő és általa lebontatott - lesvári "Mon bijou" kastélyából került ide.

A korabeli leírások és az archív képek tanúsága szerint az előcsarnokban Rubens és Hamilton képeinek jó minőségű másolatai függtek, a kastély gazdagon berendezett termei tele voltak műkincsekkel, egy Pozsonyból idekerült Saturnus bronzszobrocska külön is említésre került, ez a családi hagyomány szerint Raphael Donner műve volt.

A német eredetű Solymosy család eredeti neve Falk volt, Hessenből származott, az 1740-es években azonban már Győrben lakott a família. (Más adat szerint a Falk család tagjai "burcellások", azaz uszályvontató fuvarosok voltak.) Falk László 1862-ben változtatta meg a nevét Solymosira. A későbbi földbirtokos a herceg Esterházy család jószágkormányzójaként működött, majd bérbe vette az Esterházyaktól a hitbizományi uradalmuk ún. süttöri főbérnökségét. A kiváló mezőgazdasági szakembernek számító Solymosy a bérlettel jelentős vagyonra tett szert.

Solymosy (I.) László 1881-ben "loósi és egervári" előnevekkel magyar nemességet, majd 1895-ben magyar bárói rangot kapott. 1893-ban Solymosynak 1988 katasztrális holdnyi földbirtoka volt Nagylózson.

A báró 1904-es halála után gyermekei közül Solymosy Lajos az Arad vármegyei Apatelekek kastélyát örökölte - Árpád nevű fia később az Abaúj-Torna vármegyei Tornaszentjakabon rendelkezett kúriával -, Solymosy Ödönre Nagylózs kastélya és Egervár várkastélya szállt, Solymosy Irma Olga a Komárom vármegyei Szőny kastélyát és kúriáját, valamint Újszálláspuszta kúriáját kapta meg, Solymosy Jenő pedig a Nógrád vármegyei Kisterenye kastélyának a tulajdonosa lett. Solymosy Ödön fiatal korában huszárőrnagy volt, majd 1901-ben országgyűlési

képviselővé választották. Feljegyezték, hogy a bárót 1905-ös római látogatása idején X. Piusz pápa is fogadta.

Ödön báró 1915-ben bekövetkezett halála után idősebb fia, Solymosy Zsigmond botanikus örökölte Nagylózszt és Egervárt, a fiatalabb fiú, Solymosy (III.) László ornitológus pedig az újkéri birtokrészt kapta meg az ottani kúriával. A földbirtokos lánya, Solymosy Hanna bárónő a pinnyei birtok és az ottani kúria tulajdonosa lett. Solymosy Zsigmond bárónak 1935-ben 1730 katasztrális holdnyi földbirtoka volt Nagylózson. A Solymosy család 1945-ben elhagyta az országot, Solymosy Zsigmond később a Louisianai Egyetem botanikaprofesszora lett. A kastélyt a II. világháború végén kifosztották, a gazdag könyvtár is ekkor pusztult el.

Az államosítás után szociális otthont alakítottak ki a kastélyban. 1968-ban, 1976-ban és 1984-ben az intézmény számára új épületeket emeltek a kastélyparkban. Napjainkban is szociális otthon található az épületben.

A kastélyt park övezi, az épület főhomlokzata előtt szökőkút látható. Az egykori melléképületek egy része átalakított formában ma is áll, így az egykori istálló és a kocsiszín is.

6. *Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:*

Magyarország egyik ma is álló kastélya, mely a hely Nagylózs egykori urairól „mesél”.

7. *Források (honlapok, multimédiás források)*

- Dr. Mikó Sándor: NAGYLÓZS – egy Sopron környéki falu története-1998. 233.o.
- Virág Zsolt : Magyar Kastélylexikon-sorozata

Szígeti Éva

Nagylózs polgármestere

Hiteles: Tóthné Kocsis Edit

bizottság elnöke

